

1 Mit jelent a gyakorlatban a jogi értelemben vett szülői felelősség fogalma? Melyek a szülői felelősséggel rendelkező személy jogai és kötelességei?

A román polgári törvénykönyv (*Codul Civil*) a **szülői felelősség** fogalmát használja. A **szülői felelősség magában foglalja** mind a gyermekre, mind a gyermek vagyonára vonatkozó összes jogot és kötelezettséget. A jogok és a kötelezettségek egyenlően vonatkoznak mindkét szülőre, és azokat a gyermek mindenképp felett álló érdekét szem előtt tartva kell gyakorolni. A szülői felelősséget a gyermek teljes cselekvőképességének elérésig kell gyakorolni.

A gyermekkel kapcsolatban a szülő jogai és kötelezettségei (a polgári törvénykönyv 487–499. cikkei, valamint a gyermekek jogainak védelméről és előmozdításáról szóló 272/2004. sz. törvény [*Legea nr. 272/2004*] értelmében) a következők:

a gyermek személyazonosságának meghatározására és megőrzésére vonatkozó jog és kötelezettség. A gyermeket közvetlenül a születése után anyakönyvi nyilvántartásba kell venni, és a gyermeknek joga van ahhoz, hogy nevet és állampolgárságot kapjon. A szülők választják meg a gyermek vezetékes- és utónévét;

a gyermek felnevelésére vonatkozó jog és kötelezettség. A szülők jogosultak és kötelesek a gyermeket felnevelni, gondoskodni az egészségügyi, testi, lelki és értelmi fejlődéséről, az iskoláztatásáról, tanulmányairól és szakképzéséről, figyelemmel a saját meggyőződésükre, személyiségükre és a gyermek szükségleteire;

a gyermek felügyeletére vonatkozó jog és kötelezettség;

a gyermek támogatására vonatkozó jog és kötelezettség. A szülők egyetemlegesen kötelesek tartást nyújtani kiskorú gyermekük számára. Ha a nagykorú gyermek tanulmányokat folytat, a szülők kötelesek őt végzettségének megszerzéséig, de legfeljebb 26 éves koráig támogatni;

a gyermek fegyelmezésére vonatkozó jog. Tilos bizonyos olyan eszközök alkalmazása, amelyek – mint például egyes testi fenyítések – sértenék a gyermek testi épségét, szellemi vagy érzelmi állapotát;

a gyermek visszakövetelésére vonatkozó jog bárkivel szemben, aki a gyermeket jogosulatlanul tartja magánál;

a szülők arra vonatkozó joga, hogy gyermeküket visszakapják. Ez a jog összhangban áll a gyermek azon jogával, hogy ne szakítsák el a szüleitől, hacsak ezt kivételes és átmentési okok nem indokolják (pl. elhelyezési intézkedések);

a szülő joga a gyermekével való személyes kapcsolattartásra. A gyermekkel való személyes kapcsolattartás módjai *például*: a gyermek meglátogatása az otthonában, a gyermek felkeresése az iskolájában, vagy az, ha a gyermek a szünidő során mindkét szülővel tölt időt;

a gyermek otthonának meghatározására vonatkozó jog. A kiskorú gyermeknek a szüleivel kell együtt élnie. Ha a szülők nem élnek együtt, közös megállapodással döntenek a gyermek otthonáról. Ha a szülők nem értenek egyet, a gyámügyi bíróság (*Instanța de tutelă*) dönt;

a 16. életévét betöltött kiskorú gyermek eljegyzéséhez és házasságkötéséhez való hozzájárulási joga; a gyermek örökbefogadásához való hozzájárulási joga; a hatóságok által a gyermek ellen alkalmazott intézkedések elleni fellebbezési joga, továbbá kérelmezési és intézkedési jog saját nevükben és a gyermek nevében.

A gyermek vagyonával kapcsolatos szülői jogok és kötelezettségek (a polgári törvénykönyv 500–502. cikkei) a következőket foglalhatják magukban:

a gyermek vagyonának kezelése. A szülő nem rendelkezik jogokkal a gyermek vagyona felett, és a gyermek sem a szülő vagyona felett, eltekintve az öröklés és a tartás jogától. A szülők jogosultak és kötelesek kiskorú gyermekük vagyonát kezelni és őt a polgári jogi okiratokban képviselni, vagy ezen okiratokhoz hozzájárulásukat adni. 14 éves korának betöltése után a kiskorú egyedül gyakorolja a jogait és teljesíti a kötelezettségeit, azonban ehhez adott esetben a szüleinek, illetve a gyámügyi bíróságnak a beleegyezése van szükség;

a kiskorú polgári jogi okiratokban való képviseletének joga és kötelezettsége, vagy hozzájárulási adása ilyen okiratokhoz. 14 éves koráig a gyermeket a szülei képviselik a polgári jogi okiratokban, mivel még egyáltalán nem rendelkezik cselekvőképességgel. 14 és 18 éves kora között a gyermek egyedül gyakorolja a jogait és teljesíti a kötelezettségeit, de ehhez szüksége van a szülei előzetes jóváhagyására, mivel cselekvőképessége korlátozott.

2 Általában ki gyakorolja a gyermek felett a szülői felelősséget?

A jogok és a kötelezettségek egyenlően illetik meg mindkét szülőt (a polgári törvénykönyv 503. cikkének (1) bekezdése), ha a szülők házasságban, továbbá a házasság felbontása után (a polgári törvénykönyv 397. cikke), valamint ha a szülők élettársi kapcsolatban élnek (a polgári törvénykönyv 505. cikkének (1) bekezdése); ha a gyermek házasságon kívül született, e jogok és kötelezettségek azon szülőt illetik meg, akinek tekintetében megállapították a gyermek leszármazását.

A szülői felelősséget nem egyenlően gyakorolják az elvált szülők a házasság felbontása esetén, ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy a gyermek érdekét az szolgálja, ha a szülői felelősséget csak az egyik szülő gyakorolja (a polgári törvénykönyv 398. cikke); továbbá a házasság felbontása esetén (a polgári törvénykönyv 305. cikkének (2) bekezdése), illetve ha a gyermek házasságon kívül született, és a szülők nem élnek élettársi kapcsolatban (a polgári törvénykönyv 505. cikkének (2) bekezdése).

A szülői felelősséget a szülők egyike gyakorolja a polgári törvénykönyv 507. cikke alapján, ha a másik szülő meghalt, vagy megfosztották a szülői jogaitól, illetve eltiltás stb. hatálya alatt áll.

A szülői felelősséget a szülők részlegesen gyakorolják, ha a jogok és a kötelezettségek egy harmadik személyt vagy gondozási intézményt illetnek meg (a polgári törvénykönyv 399. cikke).

3 Ha a szülők nem tudják vagy nem akarják gyakorolni a szülői felelősséget gyermekeik felett, kinevezhető-e helyettük egy másik személy?

A 14. életévét elért kiskorú szülője csak a gyermek tekintetében rendelkezik szülői jogokkal és kötelezettségekkel. A gyermek vagyonára vonatkozó jogok és kötelezettségek a gyermek gyámját vagy más személyt illetik meg.

Kiskorúak akkor kerülnek gyámság alá, ha mindkét szülő meghal, ha a szülők ismeretlenek, megfosztották őket a szülői jogaik gyakorlásától, a szülői jogaik gyakorlásának megvonásával járó büntetőjogi szankciót szabtak ki ellenük, bírósági eltiltás hatálya alá helyezték őket, eltűntek vagy holtta nyilvánították őket, illetve ha a bíróság az örökbefogadás megszüntetésekor úgy határoz, hogy a gyámság alá helyezés a gyermek érdekét szolgálja.

A gyámság alá helyezésre akkor kerül sor, ha a gyermeknek egyik szülő sem viseli gondját, mert megfosztották őket szülői jogaik gyakorlásától.

A gyámügyi bíróság kivételesen elhelyezheti a gyermeket az elhelyezésbe beleegyező rokonnál, illetve más családnál vagy személynél, vagy egy gondozási intézménynél.

4 Ha a szülők elválnak vagy különválnak, hogyan születik döntés a szülői felelősség további gyakorlásáról?

A szülői felelősség a házasság felbontása után főszabályként együttesen illeti meg a két szülőt; akkor illeti meg csak a szülők egyikét, ha ez a gyermek mindenképp álló érdekét szem előtt tartva megalapozottan indokolt. A másik szülőnek megmarad az a joga, hogy figyelemmel kíséresse a gyermek felnevelését és iskoláztatását, valamint hogy hozzájáruljon a gyermek örökbe adásához.

A gyámügyi bíróság kivételesen elhelyezheti a gyermeket az elhelyezésbe beleegyező rokonnál, illetve más családnál vagy személynél, vagy egy gondozási intézménynél. Ők fogják gyakorolni a gyermek tekintetében a szülők jogait és kötelezettségeit (a polgári törvénykönyv 399. cikke).

Ha a gyermek házasságon kívül született, és mindkét szülője tekintetében megállapítják leszármazását, a szülők – ha együtt élnek – együttesen és egyenlően gyakorolják a szülői felelősségüket. Ha a gyermek házasságon kívül született, és a szülei nem élnek együtt, a szülői felelősséget csak az egyik szülő gyakorolja.

A házasság felbontását a házasfelek beleegyezésével közjegyző is kimondhatja, még akkor is, ha vannak a házasságból született, házasságon kívül született vagy örökbefogadott kiskorú gyermekek, feltéve, hogy a felek megegyeznek a következő kérdések mindegyikében: a házasság felbontása után használt vezetéknev, a szülői felelősség mindkét szülő általi gyakorlása, a gyermekek házasság felbontása utáni otthonának megállapítása, az elköltöző szülő és valamennyi gyermeke közötti személyes kötelek megőrzésének módja, megállapodás a gyermeknevelés, a gyermek iskoláztatása, tanulmányai és szakképzése költségeihez nyújtandó szülői hozzájárulásról. Ha a szociális vizsgálatról készült jelentés szerint a szülőknek a szülői felelősség együttes gyakorlásáról vagy a gyermek otthonának meghatározásáról szóló megállapodása nem szolgálja a gyermek érdekét, akkor a közjegyző elutasítja a házasság felbontására irányuló kérelmet és javasolja a házasfeleknek, hogy forduljanak bírósághoz.

5 Ha a szülők megállapodást kötnek a szülői felelősség tárgyában, milyen alaki szabályokat kell betartani ahhoz, hogy megállapodásuk jogilag kötelező erejű legyen?

A szülők – a gyámügyi bíróság beleegyezésével – megegyezhetnek a szülői felelősség gyakorlásáról vagy a gyermek védelmével kapcsolatban tett intézkedésekről, ha ez szolgálja a gyermek érdekét (a polgári törvénykönyv 506. cikke).

A felek az ítélethozatal során bármikor, akár idézés nélkül is megjelenhetnek és kérhetik egy olyan végzés kibocsátását, amely egy jóváhagyó ítélettel törvényesíti cselekményüket. A jóváhagyó ítélet jogerős és végrehajtható.

6 Ha a szülők nem tudnak megállapodásra jutni a szülői felelősség kérdésében, milyen egyéb, bíróságon kívüli alternatív megoldások vannak a konfliktus rendezésére?

A bírósághoz fordulást megelőző közvetítés igénybevétele nem kötelező. Az eljárás során az igazságügyi hatóságok kötelesek tájékoztatni a feleket a közvetítés lehetőségéről és előnyeiről. Ha a közvetítés nem vezet eredményre, a vitatott kérdésekben a bíróság dönt.

7 Ha a szülők bírósághoz fordulnak, mely kérdésekben hozhat döntést a bíró a gyermekkel kapcsolatban?

Lásd az 1. kérdésre adott választ.

8 Ha a bíróság a szülői felügyeletet csak az egyik szülőnek ítéli meg, az egyben azt is jelenti, hogy a jogot gyakorló szülő a másik szülő előzetes megkérdezése nélkül dönthet a gyermeket érintő minden kérdésben?

Ha a bíróság úgy dönt, hogy a szülői felelősséget csak az egyik szülő gyakorolja, akkor ez a szülő dönt egyedül a gyermekkel kapcsolatos összes ügyben. A másik szülőnek megmarad az a joga, hogy figyelemmel kíséresse a gyermek felnevelését és iskoláztatását, valamint hogy hozzájáruljon a gyermek örökbe adásához.

9 Mit jelent a gyakorlatban, ha a bíróság úgy dönt, hogy a két szülő közösen gyakorolja a szülői felügyeletet?

A szülők együttesen és egyenlően gyakorolják a szülői felelősséget. Ha a szülők valamelyike a szülői jogok gyakorlása és szülői kötelezettségek teljesítése körében mindennapi jogcselekményt végez a saját nevében valamely jóhiszemű harmadik személlyel szemben, akkor vélelmezhető, hogy ehhez a másik szülő is hozzájárult.

10 Ha valaki szülői felelősséggel kapcsolatos kérelmet kíván benyújtani, melyik bírósághoz vagy hatóságához kell fordulnia? Milyen alaki szabályokat kell betartani, és milyen iratokat kell csatolni a kérelemhez?

A személyek védelmére irányuló kérelmek elbírálása során a gyámügyi bíróság és családjogi bíróság (a körzeti bíróság vagy adott esetben a gyermek- és családjogi törvényszék) hatáskörében az a bíróság jár el, amelyiknek az illetékességi területén a védett személy lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkezik (a polgári eljárásról szóló törvénykönyv [Codul de Procedură Civilă] 94. cikke).

A felperes lakóhelye szerinti bíróság illetékes a leszármazás megállapítására irányuló kérelmek elbírálására, és a felperes lakóhelye szerint illetékes bíróság bírálja el a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos kérelmeket (ideértve a gyermekeknek járó állami juttatásokat is).

A keresethez csatolni kell a kiskorú gyermek születési anyakönyvi kivonatát, a személyazonosító okmány másolatát, a házasság felbontásáról szóló ítélet másolatát, az esetleges közvetítői megállapodást, valamint bármely egyéb, az ügy megtétele szempontjából hasznosnak vélt okiratot. A kérelem illetékmentes.

11 Milyen eljárás érvényes ezen esetekre? Van-e sürgősségi eljárás?

A bíróság az elnök utasítása alapján az eljárás során bármikor hozhat ideiglenes intézkedést (elrendelhet rövidebb elintézési határidővel járó különleges eljárást) a gyermek otthonának megállapítása, a tartási kötelezettség, illetve a gyermekeknek járó állami juttatások behajtása, valamint a családi lakóhely használata tárgyában (a polgári eljárásról szóló törvénykönyv 919. cikke).

12 Igényelhető-e jogsegély az eljárás költségeinek fedezésére?

Költségmentesség kérhető a később módosított 193/2008. sz. törvényben (Legea nr. 193/2008) szereplő, a polgári ügyekben igénybe vehető költségmentességről szóló 51/2008. sz. sürgősségi rendelet (Ordonanța de Urgență nr. 51/2008) alapján.

Költségmentesség külön vagy együttesen is biztosítható ügyvédi segítség nyújtása; szakértő, fordító vagy tolmács díjának megfizetése; a végrehajtó díjának megfizetése; illetve a bírósági illetékek megfizetése alóli mentesség, az illeték csökkentése, átütemezése vagy halasztása formájában.

Azok a személyek részesülnek teljes költségmentességben, akiknek az egy családtagra jutó havi nettó jövedelme a kérelem beadását megelőző két hónapban nem érte el a 300 RON-t. Ha a jövedelem 600 RON alatt van, a költségmentesség mértéke 50%. A fenti feltételek azonban nem jelentik akadályát annak, hogy az értékhatár feletti forrásokkal rendelkező kérelmezők költségmentességben részesüljenek, ha igazolják, hogy a lakóhelyük vagy tartózkodási helyük országának és az eljárás helye szerinti országnak az életszínvonala közötti különbség miatt nem képesek megfizetni a bírósági költségeket.

13 Lehet-e fellebbezni a szülői felelősséggel kapcsolatban hozott döntés ellen?

A szülői felelősség gyakorlásával kapcsolatos ügyekben (a házasság felbontása mellett vagy önálló eljárásban) hozott ítélet ellen csak a felek megállapodását jóváhagyó ítélet esetén lehet az ítélet kihirdetését követő 30 napon belül fellebbezni, illetve bírósági felülvizsgálatot kérni.

14 Bizonyos esetekben előfordulhat, hogy bírósághoz kell fordulni a szülői felelősséggel kapcsolatos döntés végrehajtása érdekében. Milyen bírósághoz kell fordulni és milyen eljárás követendő ilyen esetekben?

Ha a kötelezett nem teljesíti önként a kötelezettségét, a jogosultnak végrehajtóhoz kell fordulnia. A végrehajtó felveszi a kapcsolatot a végrehajtási bírósággal, és kéri annak beleegyezését a végrehajtáshoz. Ennek elbírálása zárt ülésen, a felek idézése nélkül történik.

Ha a végrehajtási kérelmet jóváhagyták, a végrehajtó felszólítást és idézést küld annak a szülőnek vagy személynek, akinél a kiskorú található, amelyben közli, mikor kell megjelenie a kiskorúval együtt annak érdekében, hogy a gyermeket a jogosult átvehesse, vagy arra utasítja, hogy biztosítsa a másik szülőnek a kiskorúval való személyes kapcsolattartási jog gyakorlását.

Ha a kötelezett nem teljesíti a kötelezettségét, a végrehajtó a szociális segítségnyújtási és gyermekvédelmi főigazgatóság képviselője, valamint szükség esetén pszichológus és rendőr jelenlétében kikényszeríti a végrehajtást. Senki sem jogosult a kiskorút megfélemlíteni vagy rá nyomást gyakorolni a végrehajtás teljesítése érdekében.

Ha a kötelezett nem teljesíti a kötelezettségét, a bíróság által meghatározott büntetés a végrehajtás megtörténtéig fennmarad, és a végrehajtó felhívja az ügyészt az eljárás megindítására.

Ha a kiskorú ezt elutasítja, a végrehajtó hivatalos beszámolót küld a szociális segítségnyújtási és gyermekvédelmi főigazgatóság képviselőjének, az illetékes bíróság pedig tanácsadási programban való részvételre kötelezi a kiskorút, amely a pszichológus jelentésével zárul. Ha ezt a kiskorú a kikényszerített végrehajtás újrakezdését követően elutasítja, a jogosult büntetés kiszabását kérheti a bíróságtól.

15 Mit kell tennem az egy másik tagállamban kibocsátott, szülői felelősségről szóló bírósági határozat e tagállamban történő elismerése és végrehajtása érdekében?

A szülői felelősséggel kapcsolatos határozat elismerésére a 2201/2003/EK rendelet rendelkezéseit kell alkalmazni. A kérelmet az alperes romániai lakóhelye vagy tartózkodási helye szerinti törvényszékhez kell címezni. Az elismerés ellen fellebbezés nyújtható be a területileg illetékes fellebbviteli bíróságon (*Curtea de Apel*), vagy bírósági felülvizsgálat kérhető a Legfelsőbb Semmitő- és Ítélesezéktől (*Înalta Curte de Casație și Justiție*).

16 E tagállamban mely bírósághoz kell fordulnom az egy másik tagállamban kibocsátott, szülői felelősségről szóló bírósági határozat elismerésének megtámadása érdekében? Milyen eljárás alkalmazandó ilyen esetben?

A szülői felelősséggel kapcsolatos határozat elismerésével szemben az érdekelt fél az alperes romániai lakóhelye vagy tartózkodási helye szerinti törvényszékhez fordulhat.

17 Melyik jogot alkalmazza a bíróság a szülői felelősségről szóló eljárásban, ahol a gyermek vagy a felek nem e tagállamban élnek vagy eltérő állampolgársággal rendelkeznek?

A polgári törvénykönyv 2611. cikke értelmében a szülői felelősségre és a gyermek védelmére alkalmazandó jogot a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-én Hágában elfogadott és a 361/2007. sz. törvénnyel megerősített egyezmény alapján kell meghatározni.

Utolsó frissítés: 31/10/2016

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.